

Nr 82.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning med vissa bestämmelser till motverkande av svinsjukdomar; given Stockholms slott den 26 januari 1951.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning med vissa bestämmelser till motverkande av svinsjukdomar.

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Syftet med den föreslagna förordningen är att främja den frivilliga hälsokontroll av svinbesättningar, som redan igångsatts inom vissa hushållningssällskapsområden. Enligt förordningen skall under vissa förutsättningar friskförklaring kunna meddelas beträffande besättning, som är ansluten till en av hushållningssällskap anordnad hälsokontroll och som under viss tid befunnits vara fri från sjukdomar. Endast djur från friskförklarad besättning skall få säljas under beteckning, som anger eller giver sken av att djuret är fritt från sjukdom eller härrör från frisk besättning. Vidare skall område, där smittsamma svinsjukdomar icke förekomma eller endast ha synnerligen ringa utbredning, kunna förklaras för skyddat område. Till sådant område skall i regel endast få införas svin från friskförklarad besättning.

Något statsbidrag anses ej böra utgå till verksamheten.

F ö r s l a g
till
**förordning med vissa bestämmelser till motverkande
av svinsjukdomar.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Har hushållningssällskap anordnat kontroll av hälsotillståndet i svinbesättningar, äger veterinärstyrelsen, om den finner formerna för kontrollen betryggande, medgiva att veterinär som handhar kontrollen må, under förutsättningar som styrelsen angiver, meddela friskförklaring för ansluten besättning.

I friskförklaring skall angivas att den icke äger giltighet längre än till viss dag efter förklaringens avgivande. Friskförklaring skall genast återkallas, om tecken på sjukdom yppas i besättningen.

2 §.

Svin må icke utbjudas till försäljning eller säljas under beteckning som angiver eller giver sken av att djuret är fritt från sjukdom eller härrör från frisk besättning, med mindre friskförklaring som avses i 1 § gäller för den besättning djuret tillhör eller djuret förvärvats från friskförklarad besättning och ej därefter sammanförts med djur, som tillhör eller förvärvats från icke friskförklarad besättning.

Ej heller må utan tillstånd av veterinärstyrelsen svin säljas under beteckning som sägs i första stycket, med mindre djuret är försett med märke, utvisande från vilken besättning det härrör. Närmare bestämmelser om dylik märkning meddelas av veterinärstyrelsen.

3 §.

Därest smittsamma svinsjukdomar, å vilka epizootilagens bestämmelser ej äro tillämpliga, icke förekomma inom visst län eller del därav eller sådana sjukdomar där ha allenast synnerligen ringa utbredning, må Kungl. Maj:t förordna att området skall utgöra skyddat område. Har sådant förordnande meddelats, må svin icke införas till området, med mindre de i 2 § första stycket angivna villkoren för försäljning under där avsedd beteckning äro uppfyllda. Närmare bestämmelser rörande villkoren för införseln meddelas av veterinärstyrelsen, som ock må medgiva undantag från införselbudet, om särskilda skäl äro därtill.

Utän hinder av vad i första stycket stadgas må svin, i den ordning veterinärstyrelsen föreskriver, föras genom skyddat område så ock för omedelbar

nedsaktning införs till offentligt slakthus eller kontrollslakteri i sådant område.

4 §.

Förseelse mot 2 eller 3 § straffas med dagsböter. Böterna tillfalla kronan.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1951.

Intill den 1 januari 1953 skall vad i förordningen är stadgat om hälsokontroll, anordnad av hushållningssällskap, gälla även dylik kontroll som vid förordningens ikraftträdande finnes anordnad av slakteriorganisation.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 januari 1951.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden QUENSEL, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med t. f. chefen för finansdepartementet, statsrådet Lingman, anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sträng.

Inledning.

Med anledning av en inom riksdagen väckt motion (II: 145) anhöll riksdagen i skrivelse den 19 mars 1938, nr 122, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning om vidtagande av särskilda statliga åtgärder för att utforska, förebygga och bekämpa svinsjukdomar inom landet. Genom beslut den 6 maj 1938 uppdrog Kungl. Maj:t åt lantbruksstyrelsen och medicinalstyrelsen att gemensamt verkställa utredningen.

Den 14 december 1943 avgåvo ämbetsverken en promemoria rörande förekomsten av olika svinsjukdomar inom landet m. m. Ämbetsverken framhöllo i promemorian, att *svinflensa*, som orsakades av ett ultraviolett virus, finge anses vara den ur ekonomisk synpunkt betydelsefullaste av de smittsamma svinsjukdomarna. Bland övriga sådana sjukdomar av vikt nämdes *nyssjuka*, som sannolikt vore en virussjukdom, möjligen med ärftlig disposition, *rödsjuka*, som framgångsrikt kunde bekämpas genom serumbehandling och vaccination, *svinpest*, mot vilken åtgärder företoges enligt epizootilagen, samt *paratyfus*, som dock förekomme endast sporadiskt och därför finge anses sakna allmän betydelse. I fråga om *tuberkulosen* anförde ämbetsverken att denna sjukdom syntes vara av underordnad vikt för svinaveln och därjämte kunde väntas försvinna jämsides med nötkreaturstuberkulosen. Som icke oväsentliga framhöllos vidare *parasitära sjukdomar* av olika slag samt *bristsjukdomar* och *ämneseinställningsrubbingar*. Ämbetsverken anförde, att de åtgärder, som kunde vidtagas för att förekomma och bekämpa svinsjukdomarna, främst borde avse djurens vård och hygien samt utfodring, bättre kännedom om sjukdomarna samt kontroll över livdjurshandeln. Innan svinsjukdomarnas natur och lämpliga behandling närmare utretts, kunde dock enligt ämbetsverkens mening några direkta statliga bekämpningsåtgärder knappast komma i fråga.

Efter särskild framställning av ämbetsverken hade emellertid redan från och med budgetåret 1941/42 inrättats en befattning såsom konsulent i svin-sjukdomar vid statens veterinärmedicinska anstalt. På dennes initiativ har igångsatts ett frivilligt bekämpande av svinsjukdomar i avelsbesättningar. Därjämte ha skilda sammanslutningar på frivillighetens väg anordnat hälso-kontroll jämväl inom smågrisproducerande besättningar.

I skrivelse den 20 maj 1947 till medicinalstyrelsen har härefter Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anhållit, att styrelsen måtte vidtaga åtgärder för att förebygga att smittsamma svinsjukdomar inträngde och vunne spridning inom områden, som vore fria från sådana sjukdomar eller inom vilka de förekomme endast i obetydlig omfattning. Vidare har Kristianstads läns hushållningssällskap till veterinärstyrelsen inkommit med en den 22 september 1948 dagtecknad, till Kungl. Maj:t ställd framställning om bidrag av statsmedel till hälsokontroll av svinbesättningar i de fall, då kontrollen bedreves av hushållningssällskap efter regler, som fastställts av vederbörande myndighet.

Sedan yttranden inhämtats över framställningarna, ha lantbruksstyrelsen, veterinärstyrelsen och statens veterinärmedicinska anstalt i gemensam skrivelse till Kungl. Maj:t den 26 augusti 1949 framlagt förslag rörande hälso-kontroll av svinbesättningar.

Över förslaget ha, efter remiss, yttranden avgivits av statskontoret, riks-räkenskapsverket, statens livsmedelskommission, Hushållningssällskapens förbund efter hörande av förvaltningsutskotten i Stockholms läns och stads ävensom Östergötlands, Gotlands, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Skara-borgs, Västmanlands, Gävleborgs, Västerbottens och Norrbottens läns samt Kalmar läns södra hushållningssällskap, Sveriges lantbruksförbund, Sven-ska chefveterinärföreningen, Svenska läsveterinärföreningen och Svenska distriktsveterinärföreningen, Riksförbundet landsbygdens folk, Svenska svinavelsföreningen, Svenska veterinärläkareföreningen och Sveriges slak-teriförbund.

Nuvarande förhållanden.

I skrivelsen den 26 augusti 1949 framhålla lantbruksstyrelsen, veterinär-styrelsen och statens veterinärmedicinska anstalt — i det följande kallade ämbetsverken — till en början att den frivilliga hälsokontroll, som för närvarande förekommer, omfattar omkring 3 700 be-sättningar med något över 11 000 modersuggor eller omkring en tiondel av hela antalet modersuggor i landet. Rörande tillkomsten av denna kontroll anföres i skrivelsen bland annat följande.

Östergötlands andelsslakteriförening anordnade redan år 1943, i samver-kan med konsulenten i svinsjukdomar vid veterinärmedicinska anstalten, hälsokontroll inom smågrisproducerande besättningar, som hörde till slak-teriets tillförselområde. Med hänsyn till de goda erfarenheter, som därvid vunnos, anställde Sveriges slakteriförbund från och med juni 1946 en veteri-när med uppgift att utöva sådan kontroll inom de till förbundet anslutna

smågrisproducerande besättningarna i Skåne och Blekinge. Intresserade medlemmar i slakteriföreningarna i Skåne och Blekinge anslöto sina besättningar till kontrollen genom särskilda avtal med förbundet. Enligt dessa avtal förband sig förbundet, bland annat, att låta veterinär i mån av behov besöka besättningarna för att kontrollera hälsotillståndet samt lämna råd angående utfodring och vård till bekämpande och förebyggande av smittsamma sjukdomar och bristsjukdomar. Förbundet åtog sig vidare att betala ett merpris för grisar från besättningar, som veterinären friskförklarat, förutsatt att grisarna vid leveransen kunde hänföras till klass I enligt förbundets bestämmelser, d. v. s. hade normalt hull och god kondition med vit och klar hårrem samt vit, ren hud och felfria ben. Dylika grisar betecknades såsom premiegrisar. Å andra sidan medförde avtalet förpliktelser även för djurägaren. Sälunda ålåg det denne, bland annat, att noggrant följa de råd och anvisningar, som veterinären lämnade i fråga om vård och utfodring m. m., samt att omedelbart anmäla sjukdomsfall i besättningen. Djurägaren hade vidare att erlægga en årlig avgift för kontrollen med 10 kronor för varje besättning och 5 kronor för envar sugga, som grisat under kalenderåret.

Från och med år 1948 övertog Kristianstads läns hushållningssällskap den av förbundet anordnade verksamheten. Samtidigt öppnades möjlighet för varje djurägare i Skåne och Blekinge att ansluta sin svinbesättning till kontrollen. Den 1 april 1949 omfattade denna 1 529 besättningar med 4 759 modersuggor.

Hallands läns hushållningssällskap inrättade hösten 1946 motsvarande kontroll för svinbesättningar inom länet. I avgift betingar sig sällskapet 10 kronor för varje besättning samt därutöver 10 kronor för varje modersugga och 5 kronor för envar under året såld ungsugga. Anslutningen uppgår för närvarande till 677 besättningar med 2 322 modersuggor.

Härutöver har ett flertal slakteriorganisationer anordnat liknande hälsokontroll. Den förut omnämnda verksamhet, som i sådant syfte bedrivs av Östergötlands andelsslakteriförening, omfattar större delen av Östergötlands samt mindre delar av Jönköpings och Kalmar län. För de erforderliga undersökningarna anlitas veterinär, som är anställd vid veterinäravdelningen vid hushållningssällskapet i länet. Endast medlem i slakteriföreningen kan ansluta sin besättning till kontrollen. Avgift utgår med 10 kronor per besättning och 5 kronor för varje modersugga. 208 besättningar med tillhoppa 790 modersuggor omfattas nu av kontrollen.

Skaraborgs läns slakteriförening bedriver sedan år 1946 smågriskontroll, som står öppen för besättning, tillhörande föreningsmedlem. Föreningen avlönar en veterinär, som emellertid formellt knutits till veterinärinrättningen i Skara. Djurägarnas kostnader uppgå till 10 kronor i besättningsavgift och 10 kronor för varje avelssugga, dock att högsta avgiften för besättning med endast en sugga är sammanlagt 15 kronor. Avgift utgår först sedan besättningen friskförklarats av kontrollveterinären. För närvarande äro 1 130 besättningar med 2 825 suggor anslutna till verksamheten.

Gemensamt med Stockholms läns och stads hushållningssällskap har vidare Stockholm—Gävle slakteriförening anordnat kontroll, öppen för besättningar huvudsakligen inom slakteriföreningens tillförselområde, nämligen Stockholms och Uppsala län samt södra delen av Gävleborgs län. Kontrollen omhänderhas av konsulten i svinsjukdomar vid veterinärmedicinska anstalten och är avgiftsfri. Anslutningen uppgår endast till 41 besättningar med 215 modersuggor.

Från och med år 1949 har även Södermanlands läns hushållningssällskap inrättat hälsokontroll. Djurägarnas avgift härför uppgår till 10 kronor för

varje besättning och 15 kronor för varje modersugga, dock att 5 kronor av sistnämnda kostnad skall erläggas av slakteriförening, därest djurägaren är ansluten till sådan. 117 besättningar med 369 suggor äro anslutna till verksamheten.

Inom Gotlands län bedrivs en modifierad kontroll i slakteriföreningens regi. Då vid slakt iakttagas förändringar, som tyda på svininfluensa, under rättas djurägaren därom och uppmanas att vända sig till vederbörande praktiserande veterinär för att få råd. Beträffande Gotland är att märka, att jämlikt en av länsstyrelsen den 10 juli 1944 utfärdad resolution må till länet införas endast sådana svin, som komma från besättningar, vilka enligt veterinärintyg äro fria från svinpest, svininfluensa och nyssjuka.

Slutligen ha inom Värmlands län undersökts möjligheterna att även där anordna ett bekämpande av svinsjukdomar. Ett stort antal djurägare lär ha förklarat sig intresserade därför.

Syftet med den nu förekommande hälsokontrollen angives i skrivelsen vara att förebygga och bekämpa både smittsamma och icke smittsamma sjukdomar, som ha ekonomisk betydelse för svinskötseln. Beträffande formen för kontrollen anföra ämbetsverken följande.

Ansluten djurägare meddelar efter det grisar fötts i hans besättning snart detta, varefter, om så befinnes påkallat, besättningen besökes av vederbörande veterinär, sedan grisarna uppnått en ålder av 4—8 veckor.

Vid första besöket inhämtas noggranna uppgifter rörande besättningen, bland annat om hur avelsarbetet bedrivs, utfodringen samt tidigare hälso-tillstånd. Därefter besiktigas de hygieniska förhållandena i svinstallet. I samband därmed tages en allmän överblick över djurens kondition och utveckling. Slutligen göres en mera individuell undersökning av djuren rörande förekomst av hosta eller nysningar, deformationer av trynena, tecken på bristsjukdom samt symtom på hud- eller inälvsparasiter. Smågrisarna undersökas särskilt noga beträffande förekomst av hosta eller andra tecken till sjukliga förändringar i andningsorganen (svininfluensasymtom). Djupandning framkallas på lämpligt sätt, varefter andningstyp och andningsfrekvens studeras och observation göres, om någon av grisarna hostar. I tvivelaktiga fall kan någon gris behöva avlivas för obduktion. Själv döda grisar böra regelbundet insändas till laboratorium för sådant ändamål. Behandlingen inriktar sig huvudsakligen på förebyggande åtgärder såsom isolering eller slakt av sjuka djur samt förbättring av hygien och utfodring.

Veterinärbesökens antal per år beror på besättningens storlek och sjukdomsfrekvensen bland svinen. Under alla förhållanden besökes varje ansluten gård minst en gång årligen. Ägare till svinbesättning, i vilken vid minst två på varandra följande kontrollbesök intet sjukdomstecken konstaterats, erhåller av veterinären anteckning å registerkortet (»hälsokortet»), att besättningen godkännes för leverans av premiégrisar. Djurägaren erhåller emellertid icke det merpris, som utbetalas för dylika grisar, med mindre griskullen vid klassificering, verkställd i samband med leveransen av grisarna, till minst 80 procent är att hänföra till klass I enligt gängse bestämmelser.

Grisar, som säljas till slakteriförening, klassificeras och märkas vanligen av någon föreningens tjänsteman. Kristianstads läns hushållningssällskap har anställt en för ändamålet utbildad kontrollassistent för klassificering och märkning av grisar, som säljas till privata uppköpare. Dylig klassificering och märkning är emellertid ännu ej konsekvent genomförd; ej heller förekommer märkning i samtliga de områden, där man anordnat hälsokontroll av svinbesättningar.

Förslaget.

Ämbetsverken framhålla, att svinskötseln är av utomordentligt stor betydelse för vårt land. Antalet slaktade svin uppgick sålunda år 1947 till över 1 miljon, motsvarande en fläskproduktion av omkring 100 000 ton med ett värde av i runt tal 250 miljoner kronor. Vidtagna utredningar giva vid handen, att ett förbättrat hälsotillstånd inom de smågrisproducerande besättningarna skulle tillföra landet en vinst av åtminstone 15 miljoner kronor årligen.

De goda resultat i fråga om förbättrat hälsotillstånd inom både avelsbesättningar och smågrisproducerande besättningar, som lokalt vunnits genom den nuvarande, mestadels på enskilt initiativ tillkomna verksamheten, äro enligt ämbetsverkens mening av sådan vikt, att de böra komma största möjliga antal djurägare till godo på möjligast likvärdiga villkor. Ämbetsverken finna därför tiden nu vara mogen att giva bekämpandet av svinsjukdomarna en fastare organisation. I sådant syfte föreslå de, att hela riket omfattande bestämmelser i ämnet skola utfärdas.

Ämbetsverkens förslag innebär i huvudsak, att hushållningssällskapen och, i andra hand, veterinärstyrelsen skola omhänderhava bekämpandet av vissa sjukdomar, som ha ekonomisk betydelse för svinskötseln. Bekämpandet avses skola i huvudsak bygga på den nuvarande hälsokontrollen. Endast frivillig anslutning bör alltså komma i fråga. Djurägare, vilkens besättning är ansluten till hälsokontrollen, skall under vissa förutsättningar kunna få bevis om att besättningen vid undersökning visat sig sakna symtom på de med kontrollen avsedda sjukdomarna. Sådant bevis skall avse viss tid och, då skäl därtill finnes, kunna återkallas före giltighetstidens utgång. Beteckningen premiegris eller annan beteckning, som giver sken av att svin härrör från frisk besättning, skall endast få åsättas svin från besättning, för vilken dylik friskförklaring gäller. Om så skulle visa sig lämpligt, skall förordnande kunna meddelas om att endast svin, som fylla fordringarna för att erhålla beteckningen premiegris, få införas till sådant område, inom vilket sjukdomarna icke förekomma eller ha endast ringa utbredning. Statsbidrag föreslås skola utgå till kostnaderna för hälsokontrollen. För budgetåret 1950/51 beräknas medelsbehovet för ändamålet till 15 000 kronor.

Såsom en närmare redogörelse för ämbetsverkens förslag torde härefter följande få nämnas.

Beträffande hälsokontrollens omfattning innebär förslaget, att kontrollen skall avse icke blott de smittsamma svinsjukdomarna utan samtliga sådana ekonomiskt betydelsefulla svinsjukdomar, å vilka epizootilagens bestämmelser icke äga tillämpning. I första hand avses avelsbesättningar och smågrisproducerande besättningar skola komma i fråga. Hinder bör dock icke finnas för att även besättningar, där endast gödsvinsuppfödning förekommer, skola kunna ansluta sig till kontrollverksamheten.

Endast frivillig anslutning bör ifrågakomma. Djurägare, som vill deltaga i bekämpandet, bör avgiva förbindelse enligt ett av veterinärstyrelsen fastställt formulär till den, som anordnar kontrollen. Förbindelsen bör innefatta åtagande av djurägaren att under viss tid deltaga i verksamheten till förebyggande och bekämpande av svinsjukdomar, att därvid vidtaga de åtgärder i nämnda syfte, vilka skäligen böra ankomma på honom, samt att erlägga viss avgift för kontrollen. Förbindelsen bör lämpligen avse en tid av två år samt förlängas med ett år i sänder, därest uppsägning icke sker senast sex månader före utgången av den avtalade tiden.

Om djurägare icke iakttagit de föreskrifter, som meddelas för kontrollen, skall hans besättning enligt förslaget kunna uteslutas av den, som anordnar kontrollen, eller av veterinärstyrelsen. Har besättning uteslutits från eller eljest lämnat kontrollen före avtalstidens utgång, skall djurägaren likväl vara skyldig att erlägga avgift för den återstående avtalstiden, där icke för särskilt fall den, som anordnar kontrollen, finner anledning medgiva befrielse därifrån.

Vid övervägandet av verksamhetens organisation ha ämbetsverken funnit, att hushållningssällskapen genom sina veterinärvavdelningar äro bäst skickade för ändamålet. Utom andra, ur veterinärmedicinsk synpunkt mera påtagliga skäl talar enligt förslaget härför även den omständigheten, att arbetskraft i viss utsträckning börjat frigöras vid dessa institutioner genom nötkreaturstuberkulosens och kastsjukans tillbakaträngande. Såsom värdefullt framhålles även, att genom den föreslagna organisationen en närmare kontakt skulle åstadkommas mellan veterinärerna och hushållningssällskapens husdjurskonsulenter, vilka bland annat omhänderha avelsarbetet inom svinbesättningarna.

Emellertid äro veterinärvavdelningar inrättade endast vid halva antalet hushållningssällskap och blott 11 av dem ha utrustats med egna laboratorier. I förslaget framhålles dock, att avdelningarna äro belägna inom de delar av landet, där den största smågrisproduktionen förekommer. Vidare torde i vissa fall överenskommelse om kontrollens bedrivande kunna träffas mellan hushållningssällskap med närbelägna verksamhetsområden.

Önskar hushållningssällskap icke anordna hälsokontroll, bör denna enligt förslaget i stället omhändertagas av veterinärstyrelsen. Därvid bör veterinärstyrelsen äga pröva, huruvida förutsättning föreligger för att anordna sådan kontroll. För enstaka besättning inom ett län bör kontroll icke anordnas, med mindre besättningens hälsotillstånd kan anses ha betydelse för länet i övrigt. För undersökningarna bör få anlitas någon inom det ifrågavarande området bosatt veterinär, vilken är lämplig för ändamålet. I den mån så befinnes erforderligt bör medverkan även kunna påräknas av konsulent vid veterinärmedicinska anstalten. Därjämte bör skyldighet åläggas veterinär, som verkställer köttbesiktning av svin, att på det sätt och i den omfattning, som veterinärstyrelsen föreskriver, anmäla vid besiktning påträffade sjukliga förändringar.

Under en övergångstid föreslås vidare den av slakteriföreningarna bedrivna hälsokontrollen skola godkännas såsom likvärdig med den kontroll, som anordnas av hushållningssällskapen eller veterinärstyrelsen. En förutsättning därför bör dock vara, att den veterinär, som anlitas för undersökningarna, blivit godkänd av veterinärstyrelsen.

Överinseendet över hälsokontrollen skall enligt förslaget tillkomma veterinärstyrelsen. Hushållningssällskapens hithörande verksamhet föreslås skola ställas under fortlöpande inspektion av konsulenten i svinsjukdomar, vilken dock fortfarande skall vara knuten till veterinärmedicinska anstalten. Konsulenten bör därvid ägna särskild uppmärksamhet åt tillståndet i avelsbesättningarna. Vidare skall det åligga hushållningssällskap, som anordnar dylik kontroll, att avgiva rapport över verksamheten till veterinärstyrelsen. Rapporten bör i huvudsak innehålla en redogörelse för anslutningen till kontrollen och bekämpandets fortskridande. Därjämte bör uppgift insändas rörande besättningar, inom vilka smittsam svinsjukdom förekommer.

Diagnosticerandet av svinsjukdomarna grundar sig huvudsakligen på kliniska iakttagelser. Stora krav ställas därför på erfarenheten och skickligheten hos de veterinärer, som skola utföra undersökningarna. Som en oefftergivlig fordran bör fördenskull enligt förslaget uppställas, att veterinärerna skaffa sig specialutbildning hos ovannämnde konsulent eller vid hushållningssällskaps veterinäravdelning, där i verksamheten väl förfaren veterinär finnes. Att uppställa bestämda regler för utbildningens omfattning och varaktighet anses icke låta sig göra, eftersom vederbörandes tidigare verksamhet härvid spelar stor roll. I stället föreslås, att veterinär, som anlitas för hälsokontroll av svinbesättningar, skall vara godkänd för ändamålet av veterinärstyrelsen efter prövning i varje särskilt fall. Instruktion för sådan veterinär bör utfärdas av veterinärstyrelsen eller underställas styrelsen för godkännande.

Vad den närmare utformningen av hälsokontrollen angår föreslås, att besättning, som är ansluten till sådan kontroll, skall besökas av veterinär minst en gång om året. Att därutöver utfärda bestämda föreskrifter rörande besöken anse ämbetsverken med hänsyn till besättningarnas varierande storlek och hälsotillstånd icke vara lämpligt. Det bör i stället ankomma på den veterinär, som leder kontrollen inom området, att avgöra i vilken utsträckning undersökning av de skilda besättningarna kan anses erforderlig. Skulle särskilda föreskrifter finnas påkallade, bör dock veterinärstyrelsen äga utfärda sådana. Likaså bör veterinärstyrelsen kunna föreskriva sättet för undersökningarnas utförande. Därigenom kunna de senaste rönen inom sjukdomsdiagnostiken snabbt bliva allmänt tilläpade.

Ägare av svinbesättning, som är ansluten till hälsokontrollen, bör vara berättigad att vid undersökningstillfällena eller eljest få råd och upplysningar till förebyggande eller bekämpande av svinsjukdom. Vid akuta sjukdomsfall eller då behandling, t. ex. med serum och vaccin eller liknande, behövs, bör emellertid vederbörande distriktsveterinär eller annan å orten

praktiserande veterinär i regel anlitas. Därvid har djurägaren att betala kostnaden för besöket. Har vid sådant besök smittsam sjukdom konstaterats, skall veterinären därom underrätta den, som anordnar kontrollen.

Ägare till en besättning, som vid undersökning befunnits sakna tecken till sjukdom, skall enligt förslaget vara berättigad att få bevis därom av den veterinär, som utövar kontrollen över besättningen. För besättning, inom vilken sjukdom av smittsam natur tidigare konstaterats, bör sådant bevis i allmänhet ej utfärdas, förrän besättningen visat sig fri från sjukdom vid minst två kontrollbesök, företagna med minst ett halvt års mellanrum. Det bör emellertid ankomma på veterinärstyrelsen att utfärda närmare föreskrifter om de fordringar, som böra uppställas för utfärdande av friskbevis.

För att missbruk av bevis om friskförklaring skall undvikas föreslås att sådant bevis i allmänhet skall gälla högst ett år. Därefter skall nytt bevis kunna utfärdas, om besättningen fortfarande fyller kraven därför. Uppträdes sjukdom mellan kontrollbesöken — t. ex. vid slakt eller vid undersökning av djur, som sålts från besättningen — skall beviset omedelbart återkallas av den, som anordnar kontrollen. Rätt till återkallelse bör även tillkomma veterinärstyrelsen i de fall, då konsulenten i svinsjukdomar vid inspektion finner tecken till sjukdom.

Skulle hälsotillståndet i en besättning behöva närmare utredas, skall veterinärstyrelsen på ansökan kunna förordna om biträde av konsulent vid den erforderliga undersökningen.

Som tidigare anförts säljas numera smågrisar från besättning, som fått bevis om friskförklaring, under beteckningen premiegrisar. Då denna beteckning blivit allmänt vedertagen, föreslås att den även framdeles skall användas för grisar, som härröra från friskförklarad besättning. Begränsningen till smågrisar anses dock böra bortfalla. Beteckningen bör enligt förslaget skyddas i författningsväg. De av Sveriges slakteriförbund uppställda fordringarna för beteckningens användande böra i stort sett gälla även i fortsättningen. Sålunda bör krävas, att grisen skall vara i god kondition och väl utvecklad för sin ålder. Dessutom bör den vara försedd med märke, angivande ursprungsbesättningen. Med hänsyn till att sådan märkning för närvarande icke äger rum i vissa områden anses dock en övergångstid erforderlig härvidlag. Veterinärstyrelsen bör erhålla uppdrag att efter samråd med lantbruksstyrelsen fastställa närmare regler för märkningen. Premiegris skall vid transport eller eljest icke få sammanföras med gris, som icke uppfyller nyssnämnda fordringar.

Såsom förut nämnts har Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott gjort framställning om åtgärder till förebyggande av att smittsamma svinsjukdomar intränga och vinna spridning i sådana områden, som äro fria från dessa sjukdomar. Under hänvisning till denna framställning erinra ämbetsverken om att gällande bestämmelser rörande bekämpandet av tuberkulos och kastsjuka bland annat stadga, att nötkreatur icke får

införas i vissa områden utan veterinärstyrelsens tillstånd. En liknande bestämmelse anses visserligen i och för sig önskvärd även i fråga om de smittsamma svinsjukdomarna. I förslaget framhålles emellertid, att den detaljerade rapportgivning till veterinärstyrelsen, som skulle utgöra förutsättningen för ett system med införseltillstånd, icke blir av samma värde vid svinsjukdomarna som vid tuberkulosen och kastsjukan på grund av sjukdomarnas olika karaktär och vitt skilda diagnostik. I fråga om tuberkulos och kastsjuka erhållas sålunda objektiva resultat, vilka emellertid kunna giva anledning till olika tolkningar och därför böra bedömas centralt. Svinhälsokontrollen däremot bygger på kliniska iakttagelser och avgörandet, huruvida en besättning är sjuk, måste därför läggas i den undersökande veterinärens hand. Att de tidigare omförmälda införselbestämmelserna för Gotlands län visat sig medföra goda resultat beror enligt förslaget dels på att deras efterlevnad av naturliga skäl varit lätt att kontrollera, dels på att en kartläggning av särskilt svininfluensans utbredning på Gotland under en följd av år verkställdes i samband med köttbesiktningen vid kontrollslakteriet i Visby, där huvuddelen av öns svinslakt äger rum. Motsvarande undersökning föreligger endast i begränsad omfattning beträffande riket i övrigt. Man saknar därför säkra utgångspunkter för att bedöma huru spärr- eller skyddsområdena lämpligen böra avgränsas.

På grund av vad sålunda anförts ha ämbetsverken förklarar sig icke beredda att nu föreslå inrättandet av spärr- eller skyddsområden på fastlandet. De ha dock härvid gjort den reservationen att det bör övervägas, om icke beslut om inrättande av sådana områden må kunna anförtros Kungl. Maj:t underställd myndighet, för den händelse en sådan anordning visar sig vara den bästa vägen att motarbeta svinsjukdomarnas spridning. I stället framhålla de att, eftersom smittspridningen i stor utsträckning sker genom avelsdjur, samma mål som man skulle vilja nå genom inrättande av skyddsområden, i viss mån skulle kunna vinnas, om i område med galtbesiktningstvång galt ej godkännes, med mindre den härrör från frisk besättning. Självfallet bör dock en dylik åtgärd vidtagas först efter en viss övergångstid, vilken bör utnyttjas till att genom propaganda och rådgivning motverka uppfödning av galtar i besättningar, som icke blivit friskförklarade. Den föreslagna bestämmelsen bör gälla såväl områden med allmänt galtbesiktningstvång som områden med begränsat sådant tvång.

Eftersom hälsokontrollen av svinbesättningar bedrivits vid hushållnings-sällskapen blott under en kort tid samt förhållandena äro vitt skilda i olika delar av landet, ha kostnaderna för kontrollen kunnat beräknas endast ungefärligt.

Förslaget utgår från att en veterinär hinner besöka fem à sex besättningar varje resdag. Eftersom antalet resdagar med hänsyn till helg- och semesterdagar årligen torde uppgå till högst 275, beräknas det maximala antalet kontrollbesök för år och veterinär uppgå till 1 650. I områden, där de smittsam-

ma svinsjukdomarna ha större utbredning, torde besättningarna i medeltal behöva undersökas tre gånger årligen, medan två besök om året anses vara tillfyllest i sådana delar av landet, där sjukdomsfrekvensen är lägre. Varje veterinär torde sålunda kunna ha hand om 550 å 825 besättningar eller i genomsnitt cirka 700 besättningar. Den sammanlagda årliga undersökningskostnaden för sistnämnda antal besättningar uppskattas till i runt tal 32 000 kronor. I detta sammanhang erinras i förslaget bland annat om att det angivna antalet undersökningar får anses utgöra en maximal prestation med en arbetstid av omkring tio timmar om dagen.

Eftersom besättningarna i medeltal innehålla tre modersuggor, kan antalet modersuggor i 700 besättningar beräknas uppgå till 2 100. Med en avgift av 10 kronor för varje besättning, d. v. s. för 700 besättningar sammanlagt 7 000 kronor, skulle till täckande av veterinärkostnaderna för de 2 100 modersuggorna behöva debiteras något över 12 kronor per djur. Tages dessutom hänsyn till administrationskostnaderna samt till att antalet förrättningar per år i medeltal knappast torde uppgå till så stort antal som nyss angivits, beräknas avgiften behöva sättas till 15 kronor för varje modersugga. Då antalet veterinärbesök icke behöver stå i direkt proportion till besättningens storlek, bör emellertid den, som anordnar kontrollen, ha viss frihet att nedsätta avgiften, då skäl därtill föreligger. Nedsättningen föreslås skola få belöpa sig till högst hälften av avgiften samt avse varje modersugga utöver tio i besättningen.

Avgiften för besättning, inom vilken endast uppfödning av gödsvin förekommer, bör enligt förslaget beräknas efter det totala antalet djur i besättningen och bestämmas i varje särskilt fall av den, som anordnar kontrollen.

Enligt de nu angivna kalkylerna skulle den årliga kostnaden för anslutning till hälsokontroll för ägare av en besättning med tre modersuggor uppgå till $(10 + 3 \times 15 =) 55$ kronor. I förslaget framhålles, att det icke är osannolikt att många djurägare finna en dylik utgift för hög. Med hänsyn till svinskötselns stora betydelse för vårt land och för att vinna en allmän anslutning till verksamheten anses ett statsbidrag motiverat. Det anföres också såsom angeläget, att djurägarnas kostnader, vilka äro olika i skilda delar av landet, så vitt möjligt skola utjämnas.

I annat sammanhang har Kristianstads läns hushållningssällskap föreslagit, att statsbidrag skulle utgå med hälften av djurägarnas avgift. Ämbetsverken förklara sig visserligen icke ha något att erinra häremot i princip. Med hänsyn till det statsfinansiella läget samt i betraktande av djurägarnas ekonomiska vinst av hälsokontrollen i form av minskad dödlighet bland smågrisarna samt snabbare tillväxt och minskad foderåtgång ha de emellertid övervägt en annan och för staten mindre kostsam bidragsgrund. Eftersom en djurägaravgift av 10 kronor per besättning och 10 kronor för varje modersugga, som grisat under året, visat sig täcka kostnaden för kontrollen inom Kristianstads och Hallands län, torde dessa avgifter med hänsyn jäm-

väl till kontrollens obestridliga fördelar för djurägarna få anses skäligen och lämpligen utgöra normalavgifter. Skulle dessa icke räcka till kostnaderna, bör enligt förslaget resterande belopp tillskjutas av statsverket. Statsverkets bidrag bör emellertid maximeras till lämpligen 5 kronor för varje modersugga. Då normalavgifterna även i fortsättningen väntas täcka kostnaderna inom de områden, där den största svinuppfödningen finnes, beräknas statsverkets kostnader i medeltal för hela landet komma att uppgå till högst en krona för varje ansluten sugga.

Den föreslagna möjligheten till nedsättning av djurägaravgiften beträffande besättningar med stort antal modersuggor väntas icke komma att nämnvärt öka anspråken på statsbidrag, eftersom detta föreslås skola beräknas på de sammanlagda kostnaderna för kontrollen inom ett visst område och dessutom skola vara maximerat till visst belopp per modersugga.

Till slakteriföreningar, som anordna smågriskontroll, anses statsbidrag icke behöva utgå. Ej heller bör enligt förslaget bidrag utgå till ägare av gödsvinsbesättning, eftersom kontrollen av sådan besättning huvudsakligen har till uppgift att förbättra det ekonomiska utbytet av gödningen.

I detta sammanhang åberopas i utredningen följande tablå, i vilken anges dels antalet modersuggor i olika län vid svinräkningen i Svealand och Götaland den 1 oktober 1948 samt i Norrland vid jordbruksräkningen år

Län	Antal modersuggor	Därav anslutna $\frac{1}{4}$ 1949	Beräknad anslutning år 1950	Beräknat statsbidrag kronor
Stockholm	955	215	300	1 500
Uppsala	2 668			
Södermanland	2 193	369	500	2 500
Östergötland	4 120	790	1 000	5 000
Jönköping	3 571		300	1 500
Kronoberg	4 216			
Kalmar	3 754		300	1 500
Gotland	2 128			
Blekinge	1 746			
Kristianstad	23 455	4 759	5 000	
Malmöhus	25 045			
Halland	16 349	2 322	3 000	
Göteborg och Bohus	2 276			
Älvsborg	7 520			
Skaraborg	14 310	2 825	3 500	
Värmland	1 472			
Örebro	1 293		200	1 000
Västmanland	2 136		200	1 000
Kopparberg	639			
Gävleborg	383			
Västernorrland	453			
Jämtland	199			
Västerbotten	1 658			
Norrbotten	397			
Summa	122 936	11 280	14 300	14 000

1944, dels den nuvarande anslutningen till kontrollen, dels ock det statsbidrag, som enligt nyss angivna beräkningsgrund kan anses erforderligt. Såsom framgår av tabellen beräknas statsbidrag för år 1950 skola utgå för 2 800 modersuggor med sammanlagt 14 000 kronor.

En ökning av anslutningen till kontrollverksamheten torde enligt ämbetsverken påverka statsbidraget endast i mindre grad. Den största nyanslutningen motses nämligen inom områden, där statsbidrag icke behöver utgå. Vidare beräknas antalet årliga undersökningar skola minska i den mån besättningarna saneras, varigenom omkostnaderna per djur komma att nedgå.

Verksamheten beräknas åtminstone till en början icke behöva medföra någon ökning av veterinärstyrelsens personal.

Konsulenten i svinsjukdomar anses som tidigare nämnts böra stå kvar på veterinärmedicinska anstaltens stat. Jämväl kostnaden för de resor, som han efter förordnande av veterinärstyrelsen kommer att företaga för undersökningar eller för inspektion av hushållningssällskapens verksamhet på området, avses skola belasta anstaltens anslag. Däremot böra medel beräknas för ersättning till sådan praktiserande veterinär, som veterinärstyrelsen anlitar för undersökningar. Sådan ersättning synes böra utgå enligt den i veterinärtaxan den 8 december 1933 (nr 630) under avdelning B intagna tjänstetaxan.

Med hänsyn till vad sålunda anförts uppskattas det sammanlagda medelsbehovet för hälsokontrollen under år 1950 till 15 000 kronor. Beloppet föreslås skola anvisas under ett särskilt anslag, som bör få förslagsanslags karaktär.

Djurägaravgifter vid sådan kontroll, som anordnas av veterinärstyrelsen, böra tillföras anslaget såsom särskilda uppbördsmedel.

Yttrandena.

Med undantag för bestämmelserna om statsbidrag till verksamheten tillstyrkes förslaget i stort sett av samtliga remissinstanser utom *Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* och, såvitt angår vissa delar av förslaget, *Svenska svinavelsföreningen*.

Sveriges slakteriförbund anför i sitt tillstyrkande yttrande bland annat följande.

Förbundet självt och en del av dess medlemmar (slakteriföreningarna) ha i många år genom anslag försökt stödja det veterinärvetenskapliga forskningsarbetet för att få fram bästa möjliga bekämpningsåtgärder mot de ur ekonomisk synpunkt så betydelsefulla svinsjukdomarna. I april månad 1946 lyckades förbundet, efter långvariga förhandlingar med myndigheterna, få en tjänsteårsberättigad veterinärtjänst knuten till förbundets smågrisavdelning i Sösdala. På förbundets bekostnad påbörjades sålunda bekämpningsåtgärder mot svinsjukdomar hos de lantbrukare, som frivilligt anlidade förbundets smågrisavdelning vid försäljning av sina grisar. Avtal träffades emellan förbundet och de besättningsägare, som voro intresserade. Mot en årlig avgift förband sig förbundet dels att bekosta alla med hälsokontrollen förenade kostnader, dels att betala minst 10 öre per kilogram

mera för grisar från hälsokontrollerade, av veterinären friskförklarade besättningar. Det enda band, som ålades besättningsägarna, var att de voro skyldiga att i första hand erbjuda förbundet de hälsokontrollerade grisar s. k. premiegrisar), som de tänkte avyttra. Kunde förbundet ej placera dessa, stod det ägaren fritt att sälja dem genom annan mellanhand.

Orsaken till att organisationen gått in för förenämnda åtgärder, som givetvis kostat en hel del pengar, då avgiften från besättningsägarna icke räckte till, var att man ville hjälpa till att få i gång samt framför allt väcka intresse för sjukdomsbekämpande även på svinskötselns område. Vid handeln med grisar erfor förbundet mycket snart, att svinsjukdomar funnos i mer eller mindre stor utsträckning och hotade att spridas alltmera genom handeln, om icke åtgärder vidtogos i förebyggande syfte.

Smågrisar produceras i överskott inom vissa områden, medan andra ha underskott. De största och ständiga överskottsområdena utgöras av Skåne, Halland och Västergötland. Från dessa områden säljas varje vecka tusentals grisar ut över hela landet. Då förbundet vid sin handel erfor, att frekvensen av svinsjukdomar var mycket stor i dessa områden, i första hand i Skåne, därefter i Halland och Västergötland, ansåg förbundet att det var nödvändigt att organisera en hälsokontroll i smågrisproducerande besättningar i de överskottsområden, från vilka smittade djur i samband med handeln spredos ut över hela det övriga landet. Av denna anledning torde det även i fortsättningen vara mest nödvändigt, att sjukdomsbekämpandet koncentreras till och blir så allmänt som möjligt i dessa områden samt i de besättningar i hela landet, varifrån avelsgaltar säljas. Skall man ernå detta, fordras därför att det stöd, som föreslås utgå från det allmänna, kan insättas lika väl i dessa områden som i övriga.

Även *Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott*, vilket såsom nyss nämnts avstyrkt förslaget, vitsordar, att det är ett allmänt intresse, att ifrågavarande sjukdomar bekämpas. Emellertid synes det utskottet som om sjukdomarnas natur och smittvägar ännu äro så oklara, att tiden icke är mogen för en statlig reglering av bekämpandet. I stället bör staten uppmuntra och effektivt stödja den vetenskapliga forskningen på området. På så sätt kunna säkrare diagnosticeringsmetoder väntas framkomma, varigenom hälsokontrollens tillförlitlighet ökas.

Liknande synpunkter framföras av *Svenska svinavelsföreningen*. Denna framhåller, att bekämpandet av svinsjukdomarna bör gå efter två linjer. I första hand bör utforskningen av sjukdomarnas natur intensifieras i syfte att giva säkrare hållpunkter för bekämpandet. I andra hand böra, i den mån de grundläggande undersökningarna giva stöd därför, reglerande och kontrollerande åtgärder vidtagas. Föreningen anser, att förslaget ensidigt tager hänsyn till åtgärder av det senare slaget, och föreslår därför en översyn och utvidgning av veterinärmedicinska anstaltens resurser i fråga om svinsjukdomarna, särskilt med tanke på framställningen och användningen av vaccin.

Även *Hushållningssällskapens förbund* understryker önskvärdheten av att forskningsverksamheten på hithörande område intensifieras.

Vad angår omfattningen av hälsokontrollen anser *Svenska svinavelsföreningen* det vara olämpligt, att avelsbesättningarna anslutas till kon-

trollen på sätt förslaget angiver. Avelsbesättningarna äro för närvarande i flertalet fall underkastade direkt kontroll av konsulenten i svinsjukdomar vid veterinärmedicinska anstalten. Föreningen håller före, att sistnämnda kontroll är av så stor betydelse, att konsulentens arbete icke bör splittras utan fortfarande — såsom från början avsågs — omfatta endast kontroll av avelsbesättningarna samt utforskande av svinsjukdomarna. Vidare skulle förslaget, att endast galt från kontrollerad och friskförklarad besättning skall godkännas vid galtbesiktning, göra frivilligheten i fråga om anslutningen till hälsokontrollen helt illusorisk för avelsbesättningarna. En sådan bestämmelse kräver dessutom en synnerligen god kännedom om sjukdomarnas art och diagnosticering samt metoderna för deras bekämpande. I själva verket är kunskapen i dessa delar knappast tillräcklig. Från praktiken finnas otaliga exempel på förflyttning av djur från icke friskförklarade besättningar utan menliga följder liksom även på sjukdomsåterfall i besättningar, som varit föremål för omfattande och kostsamma saneringsåtgärder. Med hänsyn till vad sålunda anförts föreslår föreningen, att ifrågavarande delar av förslaget skola upptagas till förnyad prövning, därvid representanter för den praktiska aveln böra erhålla tillfälle att delta.

Å andra sidan föreslår *Västmanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott*, att hälsokontrollen skall göras obligatorisk i fråga om avelsbesättningar, eftersom hälsotillståndet i dessa icke är det bästa och sjukdomarna i stor utsträckning spridas därifrån. Enahanda förslag framlägges av *Norrbottnens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott*.

Det föreslagna villkoret för godkännande av galt tillstyrkes av *Hushållningssällskapens förbund*, som framhåller, att de besättningar, som producera och sälja avelssvin, i första hand böra delta i hälsokontrollen.

Gotlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anmärker, att enligt förslaget i län, inom vilket hälsokontrollen anordnas av veterinärstyrelsen, enstaka svinbesättningar icke skola kunna anslutas, där ej besättningens hälsotillstånd anses ha betydelse för länet i övrigt. Besättningar, som endast avse att producera premiegrisar för gödningsändamål, skulle alltså i dylika län vara uteslutna. Denna inskränkning bör enligt hushållningssällskapetets mening om möjligt tagas bort.

Gävleborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anser det kunna ifrågasättas, huruvida icke införselkontroll är nödvändig samtidigt med att bekämpningen försiggår inom besättningarna. Norrlandslänet föreslås skola redan från verksamhetens början bliva förklarade vara skyddsområden. Liknande synpunkter anföras av *Norrbottnens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott*.

Svenska veterinärläkareföreningen erinrar, att i förslaget svininfluensan särskilt nämnes bland de sjukdomar, som skola bekämpas. Även andra smittsamma lungsjukdomar förekomma emellertid hos svin och en differentialdiagnos kan mången gång icke ställas kliniskt med nuvarande hjälpmedel. Jämväl sistnämnda sjukdomar böra bekämpas. Med hänsyn härtill anser föreningen det lämpligast, att i de anvisningar som skola utarbetas rö-

rande bekämpandet, införes samlingsbegreppet smittsamma lungsjukdomar hos svin.

I fråga om kontrollens o r g a n i s a t i o n anför *Hushållningssällskapens förbund* att verksamheten, om den anförtros åt hushållningssällskapen, kan samordnas med sällskapens övriga åtgärder för svinskötselns främjande, t. ex. rådgivningen i utfodringsfrågor. Förbundet har emellertid intet att erinra mot att kontrollen, om så befinnes lämpligt och överenskommelse därom träffas med vederbörande hushållningssällskap, må utövas genom slakteriförening. En förutsättning för en sådan anordning bör dock vara, att anslutning till kontrollen står öppen för samtliga svinbesättningar inom föreningens område och ej endast för besättningar, tillhörande föreningens medlemmar.

Även *Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* förordar, att slakteriförening skall få anordna hälsokontroll.

Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anser det vara lämpligast, att hälsokontrollen — om en sådan anses böra inrättas — helt omhänderhaves av slakteriorganisationerna. Därigenom säkras, att anslutningen blir helt frivillig, och statsbidrag behöver icke utgå, eftersom kostnaderna mycket väl kunna bestridas av uppfödarna och organisationerna gemensamt.

Svenska läsveterinärföreningen ställer sig däremot tveksam till möjligheten för slakteriföreningarna att i varje fall, där hälsokontroll nu utövas, ha tillgång till veterinär, vilken har tillräcklig utbildning och även disponerar sin tid så, att kontrollen blir tillförlitlig. Föreningen understryker vidare svårigheterna för de veterinärer, som förordnas att företaga kontrollundersökningarna, att vid enstaka och tämligen sällsynta besök kunna på rent klinisk väg avgöra djurens hälsotillstånd. Stora fordringar måste ställas på veterinärernas kliniska skicklighet och erfarenhet, om resultatet skall bli fullgott. Det kan dock förväntas, att forskningen angående svinsjukdomarna skall fördjupas. För att tillräckligt många veterinärer skola få erforderlig utbildning för den planerade hälsokontrollen, torde det bli nödvändigt att anordna särskilda kurser i svinsjukdomarnas diagnostik.

Enligt *Svenska veterinärläkareföreningen* är det angeläget, att bekämpandet av svinsjukdomarna i den utsträckning så är möjligt omhändertages av de ordinarie tjänsteveterinärer, som äro lämpade därför, medan hushållningssällskapens veterinäravdelningar endast böra leda arbetet. Om veterinäravdelningarna skola sköta huvuddelen av fältarbetet genom sina veterinärer, torde nämligen enligt föreningens mening verksamheten bli betydligt kostsammare samt gå förlustig den intima kontakt med och kunskap om besättningarna, som den inom orten verksamme veterinären äger. Föreningen upplyser i detta sammanhang, att inom veterinärkåren diskuterats huruvida icke veterinäravdelningarna i stället för att endast arbeta inom vissa specialområden borde omorganiseras till allsidiga veterinärlaboratorier till tjänst för boskapsskötseln inom ett eller flera län. Kåren har emellertid ännu icke tagit slutlig ställning till frågan. Även *Stockholms*

läns och stads hushållningssällskaps förvaltningsutskott anser det vara rationellt, åtminstone i vissa fall, att använda ortsveterinärerna för undersökningarna.

Vissa erinringar ha gjorts beträffande den föreslagna närmare utformningen av hälsokontrollen.

Svenska distriktsveterinärföreningen anför sålunda, att det bevis om att de ifrågavarande sjukdomarna icke konstaterats i viss besättning, som enligt förslaget skall kunna utfärdas av vederbörande veterinär, med all sannolikhet kommer att uppfattas som en frisk- eller friförklaring av besättningen jämförlig med friförklaring i fråga om tuberkulos eller smittsam kastning. Medan undersökningsmetoderna vid tuberkulos och kastning äro laboratoriemässigt exakta och möjliggjort preciserade fordringar för friförklaring, måste däremot diagnostiken av svinsjukdomarna till huvudsaklig del grundas på kliniska iakttagelser. Bedömningen av besättningens hälsotillstånd blir alltså i viss mån subjektiv. En viss försiktighet vid utfärdandet av bevis om hälsotillståndet synes därför nödvändig. Styrelsen föreslår i sådant syfte, att besättning, i vilken ifrågavarande sjukdomar konstaterats, icke skall erhålla bevis om friskförklaring utan i stället benämnas premiegrisbesättning. Liknande synpunkter anföras av *Svenska veterinärläkareföreningen*.

I fråga om märkningen av premiegrisar framhåller *Svenska länsveterinärföreningen*, att de personer, som skola ha hand om denna, måste vara fullt tillförlitliga och ekonomiskt oberoende av besättningarnas innehavare. De böra ej heller ha ekonomisk fördel av att många djur märkas.

Hallands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anser det önskvärt, att märkning av premiegrisar kan genomföras, men framhåller, att med hänsyn till de praktiska svårigheterna krav på märkning icke kan godtagas, innan detaljförslag föreligger om hur märkningen skall genomföras i praktiken.

Skyldighet för djurägare att vid misstanke om fall av smittsam sjukdom i besättningen anmäla förhållandet till den, som anordnar kontrollen, förordas av *Hushållningssällskapens förbund* ävensom av *Östergötlands läns* och *Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott*.

Beträffande kostnadsberäkningarna ifrågasätter *Svenska chefveterinärföreningen* huruvida det kan vara försvarligt att räkna med en daglig arbetstid för de i verksamheten deltagande veterinärerna av 10 timmar under 275 dagar om året. Föreningen framhåller vidare, att i vissa län antalet av sådana svinuppfödande besättningar, som kunna tänkas delta i kontrollen, är relativt ringa, medan avstånden ofta äro stora. I flera av dessa län finnes vidare endast en veterinär hos hushållningssällskapet. Denne har långt ifrån alltid möjlighet att ägna fulla dagsverken åt hälsokontrollen; ej heller kan han alla dagar fylla ut detta arbete med annat fältarbete. För att kompensera de minskade arvodena måste i dylika fall en högre fast ersättning än efter lönegrad Ca 24 slås ut på dennes arbetsuppgifter, däribland

även på hälsokontrollen. Dessa faktorer, som skulle kunna förrycka kostnadsberäkningarna, torde dock enligt föreningens mening icke vara aktuella i de områden, där kontrollen får sin största betydelse. De av dem föranledda svårigheterna torde vidare i viss utsträckning kunna övervinnas genom lämpliga organisatoriska åtgärder, sedan större erfarenhet vunnits.

Hushållningssällskapens förbund anför, att det för hushållningssällskapen utfärdade resereglementet även gäller för dessas veterinärpersonal. Resekostnaderna för de veterinärer inom hushållningssällskapen, vilka skola syssla med hälsokontrollen, böra därför beräknas enligt detta reglemente.

Riksräkenskapsverket erinrar om att vissa djurägare åtnjuta statsbidrag enligt kungörelsen den 12 april 1946 (nr 164) angående statsbidrag till lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård. Enligt ämbetsverkets mening bör övervägas, om icke samarbete bör komma till stånd med de veterinärer, som anlitas för sådan sjukvård. Särskilt angeläget synes vara, att samverkan äger rum i de fall, då veterinärstyrelsen skall omhändervärdhava kontrollverksamheten. Härigenom kunna besparingar göras i fråga om resekostnaderna.

Vad slutligen angår bestämmelserna om *s t a t s b i d r a g* ha i åtskilliga yttranden anmärkningar gjorts mot förslaget.

Statskontoret kan sålunda för sin del icke finna tillräckliga skäl föreligga att förbinda verksamheten med statsbidrag till djurägarna. Som skäl för sin avvisande ståndpunkt hänvisar ämbetsverket till de förhållandevis ringa kostnader, som det här gäller, och till de ekonomiska fördelar, som djurägarna kunna påräkna genom kontrollen.

Statens livsmedelskommission åter anser, att djurägarnas egna kostnader böra om möjligt ytterligare begränsas och staten tillskjuta de belopp, som därigenom kunna bli erforderliga. Som skäl härför anför kommissionen följande.

Genomförandet av en mera utbredd hälsokontroll skulle otvivelaktigt öka smågris- och fläskproduktionens lönsamhet och medföra en icke obetydlig minskning av foderförbrukningen. Detta torde på längre sikt bidraga till att de statliga åtgärderna för stödande av fläskproduktionen och fläskpriserna successivt skulle kunna minskas. Det synes därför kommissionen angeläget att hälsokontrollen av svin snarast möjligt gives sådana former att man snabbt når högsta möjliga effekt, vilket enligt kommissionens mening bland annat förutsätter en nästan allmän anslutning till kontrollen. Erfarenheterna från bekämpandet av tuberkulos och smittsam kastning hos nötkreatur visa också, att man för att nå syftet måste vara beredd att satsa relativt betydande belopp. Kommissionen vill framhålla, att de i förslaget angivna grunderna för avgifternas bestämmande för vissa områden skulle innebära, att man måste höja de avgifter, som djurägarna nu erlägga. Man kan nämligen icke räkna med att vissa enskilda företag och hushållningssällskapen i fortsättningen äro beredda eller ha möjlighet att lämna bidrag. Fara föreligger sålunda att, om förslagets grunder för avgiftsbestämmandet följas, anslutningen till hälsokontrollen skulle stagnera eller rent av gå tillbaka. Man måste under alla omständigheter räkna med att saneringsarbetet kommer att gå relativt långsamt. På grund härav bör det statliga bidraget omedelbart bestämmas till sådan storlek att en mera allmän anslutning till kon-

trollen kan förväntas. Djurägaravgiften bör därför enligt kommissionens mening förslagsvis sättas till 10 kronor per besättning och 5 kronor per modersugga. Det för kontrollens effektiva bedrivande härutöver erforderliga beloppet bör tillskjutas av statsverket.

Med den anslutning till hälsokontrollen, som utredningen beräknat, skulle de av kommissionen föreslagna grunderna för statsbidrag öka statsverkets kostnader med cirka 70 000 kronor. Vid de av kommissionen föreslagna avgifterna torde man dock kunna förvänta en större anslutning än utredningen räknat med och statsverkets kostnader skulle därigenom öka i motsvarande grad. Hur stor denna ökning kan väntas bli är svårt att beräkna. De ökade kostnaderna torde dock, som kommissionen nyss framhållit, betala sig genom en snabbare sanering av det svenska svinbeståndet.

Ledamoten av kommissionen, fru *Olivia Nordgren* har anmält avvikande mening och anfört, att hon ansluter sig till kommissionens uttalande om nyttan och önskvärdheten av den avsedda hälsokontrollen men anser att fördelarna för djurägarna äro så påtagliga, att någon nedsättning av avgifterna utöver den, som utredningen föreslagit, icke är påkallad.

En höjning av statsbidraget till hälften av djurägaravgift, d. v. s. en tillämpning av samma grund, som användes vid bekämpandet utav smittsam kastning hos nötkreaturen, förordas av *Hushållningssällskapens förbund*, *hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Stockholms län och stad* ävensom i *Östergötlands* och *Kristianstads län*, *Sveriges lantbruksförbund*, *Sveriges slakteriförbund*, *Riksförbundet landsbygdens folk*, *Svenska chefveterinärföreningen* och *Svenska svinavelsföreningen*. I vissa av dessa yttranden föreslås tillika, att bidraget maximeras till 5 kronor per modersugga.

Kristianstads läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anför härvid följande.

Intet tvivel torde råda om att hälsokontrollen medför förbättrat hälsotillstånd och undan för undan tillbakatränger de smittsamma svinsjukdomarna. Det är emellertid förenat med rätt avsevärda kostnader för den djurägare, som har smittad besättning, att helt slå ut denna och bygga upp en ny. Det är därför förstäeligt, att mängden djurägare drar sig härför och icke går in i kontrollen, om dessutom avgifterna skulle verka alltför avskräckande. Utskottet kan därför icke frånträda sin uppfattning, att om ett bekämpande skall komma till stånd på bred front och med utsikt att inom rimlig tid nå avsevärda resultat, bör normalavgiften för djurägaren under de närmaste åren icke sättas högre än vad som nu är fallet i Kristianstads län eller 10 kronor per besättning och 5 kronor för varje sugga, som grisat under året. Bekämpandet torde vara av sådant allmänt intresse, att djurägarna böra erhalla ekonomisk hjälp till detta sjukdomsbekämpande, såsom är fallet beträffande utrotandet av smittsamma nötkreaturssjukdomar.

Utskottet anser emellertid det vara principiellt oriktigt att med statsbidrag ersätta hela kostnaden utöver 10 kronor för varje sugga även med den föreslagna begränsningen. Detta system manar nämligen ej till sparsamhet. Skulle kostnaden närma sig 10 kronor, har man ej anledning att vara sparsam, ty staten betalar enligt förslaget hela kostnaden utöver 10 kronor. Utskottet vill därför vidhålla uppfattningen, att statsbidrag bör utgå i proportion till vad djurägaren erlägger, förslagsvis med hälften av dennes avgifter. Beloppet bör emellertid maximeras, så att verksamheten drives på ett ekonomiskt rationellt sätt, dock utan att effektiviteten tillbakasettes. Vid

en bidragsgivning i analogi med vad gäller kastsjukebekämpandet kan anslutningen till kontrollen förväntas öka för att så småningom omspanna vissa i detta hänseende betydelsefulla enheter, t. ex. hela galtföreningar, större smågrisuppfödande besättningar o. d. Härigenom kommer bekämpandet att vinna i effektivitet i hög grad.

Hushållningssällskapens förbund anmärker, att efter de föreslagna grunderna statsbidrag icke skulle utgå inom de områden, där produktionen och försäljningen av smågrisar nu har den största omfattningen och det därför är mest angeläget, att allmän anslutning till hälsokontrollen kommer att äga rum. Det förordade bidragssystemet förefaller därjämte enligt förbundets mening vara uppbyggt på sådant sätt, att det i vissa fall icke manar till sparsamhet och ej heller främjar en ändamålsenlig organisation av verksamheten. Förbundet anför vidare.

Enligt förbundets mening bör till hälsokontrollen utgående bidrag av allmänna medel kunna erhållas inom samtliga områden, där av veterinärstyrelsen godkänd kontroll anordnas. Liksom då det gäller bekämpandet av tuberkulos och smittsam kastning hos nötkreatur bör, såsom Kristianstads läns hushållningssällskap redan tidigare föreslagit, statsbidraget till kontrollen utgöra hälften av djurägarnas avgifter. Ämbetsverken ha anfört att bland annat i betraktande av den ekonomiska vinst, som en sanering av svinbesättningarna kan förväntas medföra, borde statsbidragsgrunderna för hälsokontrollen göras mindre kostsamma för det allmänna. Förbundet kan emellertid icke finna att ifrågakarande sjukdomsbekämpande i bidragshänseende bör behandlas annorlunda än tuberkulos och smittsam kastning. Inom de besättningar, vilkas anslutning till hälsokontrollen är mest angelägen och önskvärd, torde anslutningen innebära dryga kostnader och det torde draga avsevärd tid, innan ägaren kan påräkna någon ekonomisk vinst av densamma. En förutsättning för att kontrollen genom allmän anslutning skall leda till önskat resultat synes därför vara, att statsbidraget till densamma beräknas efter för djurägarna förmånligare villkor än som föreslagits.

Även *Svenska veterinärläkareföreningen* framhåller, att det är av särskild vikt, att de områden av landet, där uppfödning av smågrisar för avsalu bedrives, i första hand inlemmas i hälsokontrollen. Det stora flertalet av dessa besättningar ägas av mindre lantbrukare med i genomsnitt endast tre suggor i varje besättning. Ur denna synpunkt ifrågasätter föreningen, om icke statsbidraget till avgiften för modersuggorna i stället lämpligen bör utgå som ett grundbidrag å besättningsavgiften, förslagsvis med 3 kronor. De ifrågakarande uppfödningssentra befinna sig nämligen i sådana delar av landet, där avgifterna för hälsokontrollen äro av den storleksordningen, att statsbidrag eljest icke kommer att utgå.

Departementschefen.

Svinskötseln är en av jordbrukets viktigaste inkomstkällor. Värdet av fläskproduktionen beräknas sålunda exempelvis för innevarande regleringsår till ej mindre än omkring 400 miljoner kronor. Det är under sådana förhållanden klart, att det är av stor betydelse att svinens sjukdomar skola be-

kämpas så effektivt som möjligt. Om åtgärder mot vissa sjukdomar hos svin, främst svinpest, äro även bestämmelser meddelade i epizootilagen. Det finnes emellertid därutöver åtskilliga sjukdomar — till exempel svininfluensa, nyssjuka och rödsjuka — vilka äro relativt vanliga inom svinbesättningarna och årligen åsamka svinskötseln stora förluster. Såsom framhållits i det nu föreliggande förslaget torde det stå utom tvivel att en minskning av förekomsten av sistnämnda sjukdomar skulle avsevärt höja det ekonomiska utbytet av svinskötseln. Ett bekämpande av bland annat dessa sjukdomar har även på åtskilliga håll redan inletts genom den verksamhet, som igångsatts särskilt med stöd av slakteriorganisationer och hushållningssällskap. Anslutningen härtill är emellertid ännu förhållandevis ringa.

Det förslag, som ämbetsverken framlagt, innebär att det allmänna i fortsättningen skall stöda ifrågavarande verksamhet. Detta stöd skall ges på två olika vägar. Den ena av dessa är statsbidrag. Den andra är att genom statliga åtgärder skapa fastare former för verksamheten och förebygga att djur, som ej varit underkastat en betryggande hälsokontroll, utbjudes under beteckning som angiver eller giver sken av att djuret är fritt från sådana sjukdomar, som kontrollen avser, eller härrör från frisk besättning. Som en åtgärd för att öka anslutningen till hälsokontrollen böra slutligen betraktas de bestämmelser om galtbesiktningstväng, som förslaget innehåller.

Det har i vissa yttranden gjorts gällande, att ifrågavarande sjukdomars natur och smittvägar ännu äro ofullständigt kända, och med anledning därav ifrågasatts, huruvida tiden verkligen är mogen för ett statligt ingripande. Med anledning härav vill jag framhålla, att det givetvis är önskvärt att full klarhet skall vinnas i dessa frågor. Det torde även kunna förutsättas att det forskningsarbete härom, som nu pågår, skall fortsättas. Oberoende av vad som kan framkomma vid det fortsatta forskningsarbetet torde det dock bland annat genom de goda resultat, som vunnits av den hittillsvarande bekämpningsverksamheten, redan nu vara klart att sjukdomarnas spridning står i direkt samband med de förhållanden inom avelsbesättningarna och de smågrisproducerande besättningarna, som man avser att förbättra genom den föreslagna hälsokontrollen.

Med hänsyn till vad nu anförts ansluter jag mig till den uppfattning, som framförts i förslaget och även delats av det övervägande antalet remissinstanser, nämligen att det allmänna i fortsättningen bör främja den hälsokontroll över vissa svinbesättningar, som redan igångsatts på initiativ av olika organisationer.

Vad angår de åtgärder, som böra vidtagas för detta ändamål, kan jag dock — särskilt i nuvarande ekonomiska läge — icke förorda att statsbidrag skall utgå till verksamheten. Ett sådant bidrag är enligt min mening ej heller erforderligt. Kontrollen bör nämligen medföra sådana fördelar för ägarna av de deltagande besättningarna — i form av förbättrat hälsotillstånd hos besättningarna och ökade möjligheter att utfå tillfredsställande pris vid försäljning av djur från dessa — att en tillräcklig anslutning bör kunna ernås efter hand även utan sådant bidrag. Ej heller

kan jag i nuvarande läge förorda att veterinärstyrelsen skulle äga att själv igångsätta dylik kontrollverksamhet.

Däremot finner jag det motiverat att det allmänna skall vidtaga sådana åtgärder, som i övrigt kunna vara ägnade att främja anslutningen till kontrollen och förebygga att de resultat, som kunna ha uppnåtts vid bekämpandet av här avsedda sjukdomar, skola spolieras. Vad som härvid främst synes böra komma i fråga är att förebygga att djur, som ej varit underkastat hälsokontroll, utbjudes under beteckning, som angiver eller giver sken av att djuret är friskt eller härrör från frisk besättning. Uppställes en dylik föreskrift och straffbelägges överträdelse av densamma bör detta uppenbarligen vara ägnat att dels ge särskilt köparna av smågrisar större möjligheter att förskaffa sig friska djur, dels öka anslutningen till dylik hälsokontroll. Jag kan alltså ansluta mig till ämbetsverkens förslag på denna punkt. En föreskrift av detta innehåll torde bland annat medföra att beteckningen premiegris endast får användas å svin från friskförklarad besättning.

För att deltagande i hälsokontroll skall tillerkännas sådan betydelse som nyss nämnts, måste det uppenbarligen krävas, att kontrollen är anordnad på ett betryggande sätt. Bland annat med hänsyn härtill torde ur nu ifrågavarande synpunkt i princip endast böra godtagas kontroll, som anordnats av hushållningssällskap. Inom dessa torde nämligen främst vara att finna den sakkunskap som, med hänsyn till att diagnosticerandet av ifrågavarande sjukdomar till huvudsaklig del grundar sig på kliniska iakttagelser, måste krävas av de veterinärer, vilka skola utföra de nödvändiga undersökningarna. Sällskap, som ej självt har veterinäravdelning, bör, därest sådan avdelning finnes vid något angränsande sällskap, efter överenskomelse med det sistnämnda kunna anordna hälsokontroll med anlitan av dettas veterinäravdelning. Det bör även stå sällskap fritt att, vare sig veterinäravdelning finnes eller ej, anlita distriktsveterinär för hälsokontrollen, där est denne har den speciella sakkunskap, som behövs för ändamålet. Under en övergångstid bör därjämte av slakteriorganisation bedriven hälsokontroll kunna godkännas såsom likvärdig med en av hushållningssällskap anordnad kontroll.

Såsom en allmän förutsättning torde härjämte böra uppställas att veterinärstyrelsen finner kontrollen vara anordnad på ett betryggande sätt.

Det bör givetvis ankomma på vederbörande hushållningssällskap att självt avgöra, huruvida det vill anordna sådan kontroll som nu nämnts. Även deltagandet i hälsokontrollen bör vara frivilligt. Med anledning av vad som i ett par yttranden anförts om att avelsbesättningar borde vara skyldiga att deltaga i kontrollen må framhållas, att man enligt min mening har anledning räkna med att deltagande i hälsokontrollen skall visa sig ha så stort värde, att flertalet avelsbesättningar av betydelse för svinskötseln i landet komma att vara beredda att ansluta sig till sådan kontroll.

Den nu föreslagna hälsokontrollen bör självfallet icke innebära att den, som anordnar kontrollen, skall övertaga hälsovården i dess helhet i fråga om besättningen. Kontrollen bör i stället inriktas på att, så långt detta

är möjligt, klargöra huruvida någon av de åsyftade sjukdomarna förekommer inom besättningen ävensom att giva allmänna anvisningar om vad som bör iakttagas för att förebygga eller motverka sådan sjukdom. Den erforderliga behandlingen vid akuta sjukdomsfall ävensom vaccinbehandling och liknande åtgärder böra sålunda ej inrymmas inom kontrollen.

Såsom ett led i strävandena att sanera svinbesättningarna och vinna tillräcklig anslutning till det frivilliga bekämpandet ha ämbetsverken vidare förordnat att områden, där nu avsedda sjukdomar icke förekomma eller endast ha ringa omfattning, skulle kunna förklaras för skyddsområden. Innebörden av en sådan förklaring skulle vara, att svin icke skulle få införas till området, med mindre det uppfyllde de nyss angivna fordringarna för erhållande av beteckningen premiegris eller liknande beteckning. Härjämte ha ämbetsverken ansett att i område med galtbesiktningstvång galt ej borde godkännas, med mindre den härrörde från friskförklarad besättning.

Mot den förra av dessa bestämmelser har jag i princip intet att erinra. Den bör emellertid uppenbarligen endast avse sjukdomar som äro smittsamma. Såsom ämbetsverken sjäva framhållit torde vidare en dylik bestämmelse böra tillämpas med stor försiktighet, och i vart fall för närvarande torde det icke böra ifrågasättas att något annat område än Gotlands län — där sådant redan gäller — skulle förklaras för skyddsområde. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma vilka områden, som skola utgöra skyddsområden.

Däremot kan jag ej ansluta mig till tanken, att hälsokontrollen skulle förknippas med en utvidgning av bestämmelserna om galtbesiktningstvång. Vad ämbetsverken här föreslagit skulle nämligen, såsom även framhållits i ett yttrande, i själva verket innebära att innehavarna av avelsbesättningar bleve tvingade att ansluta dessa till hälsokontrollen. Ett sådant tvång torde emellertid, på sätt jag redan tidigare påpekat, icke vara nödvändigt för att verksamheten skall giva ett tillfredsställande resultat.

De nu föreslagna bestämmelserna torde böra träda i kraft den 1 juli 1951.

Föredraganden hemställer härefter, att ett i enlighet med det anförda inom jordbruksdepartementet upprättat förslag till *förordning med vissa bestämmelser till motverkande av svinsjukdomar* måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Gunnar Eklund.